

MAGDALENA MAKOWSKA

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie, Polska

<https://orcid.org/0000-0002-9414-048X>

Copyright and License: Copyright by Instytut Języka Polskiego PAN, Kraków 2022. This article is published under the terms of the Creative Commons Attribution – NoDerivatives 4.0 International (CC BY- ND 4.0) License (<https://creativecommons.org/licenses/by-nd/4.0/legalcode.pl>).

WIELOJĘZYCZNOŚĆ JAKO ELEMENT KRAJOBRAZU JĘZYKOWEGO MAŁEGO MIASTA NA PRZYKŁADZIE OLECKA

Słowa kluczowe: *linguistic landscape*, krajobraz językowy, tekst miejski, wielojęzyczność.

STRESZCZENIE

W krajobrazach językowych współczesnych miast coraz istotniejszą rolę odgrywa wielojęzyczność. Miasto mówi wszakże nie językiem, a językami swoich stałych i tymczasowych użytkowników. Z perspektywy komunikacyjnej miasto staje się językowym tygłem, w którym manifestują się potrzeby językowe danej społeczności, ale który także te potrzeby uświadamia i generuje. Stąd wynika tak duże zainteresowanie badawcze różnymi aspektami utekstowienia współczesnej przestrzeni miejskiej. W artykule z zakresu *linguistic landscape* podjęto się opisu wielojęzyczności jako elementu krajobrazu językowego małego miasta. Metoda badawcza, zastosowana wobec składających się na korpus badawczy tekstów miejskich z Olecka na Mazurach Garbatych, opiera się na analizie dyskursów funkcjonalnych. Uwzględniono w niej rodzaje języków użytych w tekstach miejskich oraz (multimodalną) strukturę komunikatu i realizowane przez niego funkcje. Efektem analizy tak skonstruowanego korpusu, na który składa się 26 wielojęzycznych tekstów miejskich, zlokalizowanych w centrum Olecka oraz jego części rekreacyjno-sportowej, jest wskazanie siedmiu dyskursów funkcjonalnych charakterystycznych dla wielojęzycznych tekstów miejskich występujących w małym mieście (infrastrukturalny, regulacyjny, komercyjny, komemoratywny, pandemiczny, edukacyjny i indywidualny). Analiza wykazała, że najsilniejszą reprezentację mają wielojęzyczne teksty miejskie komercyjne i komemoratywne, w których wykorzystuje się języki polski, angielski i niemiecki. W krajobrazie językowym Olecka niemal niereprezentowane są natomiast wielojęzyczne teksty miejskie infrastrukturalne i regulacyjne – co dziwi w sytuacji, gdy Olecko reklamuje się jako miasto turystyczne. Wielojęzyczne teksty miejskie przeważnie realizują funkcje sekundarne, związane np. z budowaniem prestiżu i tożsamości, natomiast brakuje tekstów realizujących funkcje primarne, związane z organizacją przestrzeni.

1. WPROWADZENIE

Każde miasto – bez względu na to, czy ma status metropolii, czy też nie – komunikuje się ze swoimi użytkownikami poprzez teksty składające się na tzw. krajobraz językowy. Łączy je to, że tworzą sieć, a przy tym konstytuują pewną wspólną przestrzeń komunikacyjną, która z reguły pokrywa się z granicami administracyjnymi danego miasta.

Różni je natomiast wiele czynników, w tym to, że: 1) mają różnych – instytucjonalnych lub prywatnych – nadawców i odbiorców, 2) służą realizacji różnych celów, np. informują, instruują, bawią lub uczą, 3) są trwale bądź tylko czasowo wpisane w pejzaż miasta, 4) mają stałe miejsce ekspozycji lub znajdują się na mobilnych nośnikach, 5) są formułowane w różnych językach. To właśnie ten ostatni czynnik sprawia, że gdy mówi się o języku danego miasta, trzeba mieć świadomość, że nie jest to twór homogeniczny, jednorodny. Język miasta w tym sensie ma charakter heterogeniczny, że w rzeczywistości współtworzą go wszystkie języki (narodowe czy regionalne) i ich odmiany lub rejestry, którymi poprzez swoich – różnicowanych społecznie i kulturowo – mieszkańców i gości komunikuje się miasto. Krajobraz językowy stanowi zatem strukturę dynamiczną, żywą, zmieniającą się w czasie, zależną od użytkowników miasta i żywo reagującą na ich potrzeby komunikacyjne.

Przyczyn zmieniających się potrzeb komunikacyjnych użytkowników miast należy poszukiwać w złożonych procesach społecznych, kulturowych, ekonomicznych czy geopolitycznych, zachodzących w różnych częściach świata. Wzmożona migracja pomiędzy państwami, w połączeniu z wciąż rosnącą mobilnością wewnątrz krajową, sprawia, że wraz z ludźmi migruje także ich język, a duże miasta i metropolie, w których ów przepływ ludzi jest największy, przypominają językowe tygle. Zjawisko wzmożonego zróżnicowania językowego dotyczy również terenów przygranicznych, których położenie w sposób naturalny sprzyja codziennym kontaktom osób władających różnymi językami i ich regionalnymi odmianami. Zmiany krajobrazów językowych, wynikające np. z pojawienia się w danej społeczności użytkowników języka pierwotnie tu niestosowanego, można jednak obserwować też w innych, mniejszych miejscowościach poza terenami przygranicznymi. Mniej intensywna migracja osób obcojęzycznych zazwyczaj oznacza w tym przypadku silną pozycję języka miejsca (narodowego wraz z jego miejscowymi odmianami) oraz ograniczenie sytuacji komunikacyjnych wymagających angażowania języków obcych. Cechą wspólną komunikatów współtworzących przestrzenie małych i dużych miast jest zatem otwartość na wielojęzyczność ich nadawców i odbiorców, tj. na ich zdolność do funkcjonowania w pewnych kontekstach w więcej niż jednym języku. Różnić może je natomiast stopień owej otwartości, podyktowany m.in. uwarunkowaniami geopolitycznymi, społecznymi czy kulturowymi na określonym terenie oraz występującym tam realnym zapotrzebowaniem na komunikaty wielojęzyczne.

Celem artykułu jest analiza zjawiska wielojęzyczności w odniesieniu do krajobrazu językowego małego miasta na przykładzie leżącego w północno-wschodniej Polsce, na tzw. Mazurach Garbatych, Olecka. To niespełna 17-tysięczne miasto zostało założone w 1560 roku i ma złożoną historię, w której z uwagi na uwarunkowania geopolityczne ważną rolę odegrał język niemiecki¹. W początkowej części artykułu omówione zostaną wnioski płynące z badań krajobrazów językowych wypracowane przez badaczy

¹ Informacje na temat Olecka i jego historii dostępne są na stronie Urzędu Miejskiego w Olecku pod adresem <https://um.olecko.pl/> [19 listopada 2022].

skupionych wokół koncepcji *linguistic landscape* (LL), a dotyczące typów i funkcji tekstów miejskich. Następnie uwaga poświęcona będzie zjawisku wielojęzyczności i jego opisowi z perspektywy dyskursywnej. W części analitycznej artykułu zostanie zaprezentowany korpus badawczy składający się z oleckich tekstów miejskich, które mają charakter wielojęzyczny, ponieważ w różnych konfiguracjach występują w nich następujące języki: 1) polski jako język miejsca, 2) angielski jako współczesna *lingua franca*, 3) niemiecki jako język nawiązujący do przeszłości miasta oraz 4) ukraiński jako język pracowników ze Wschodu przybywających do Olecka². Badanie ma posłużyć odpowiedziom na pytania o status i o formy wielojęzyczności w oleckich tekstach miejskich oraz wskazać dyskursy funkcjonalne dominujące w tym krajobrazie językowym. W nawiązaniu do struktury i funkcji analizowanych komunikatów uwaga zostanie poświęcona także multimodalności jako czynnikowi wspierającemu rozumienie wielojęzycznego przekazu.

2. TEKST MIEJSKI Z PERSPEKTYWY *LINGUISTIC LANDSCAPE* – STAN BADAŃ

Idea odczytywania miasta m.in. poprzez odniesienie do jego wymiaru semiotycznego była już znana w latach 70. i 80. XX wieku (por. Barthes 1986; Greimas 1970; Wallis 1979). Jednak ponieważ na przełomie XX i XXI wieku formy istnienia języka w mieście dynamicznie ewoluowały, konieczna stała się zmiana perspektywy na taką, która pozwoli objąć naukową refleksją różnorodność tych form. W ten sposób narodziła się idea *linguistic landscape* jako koncepcji badawczej skoncentrowanej na kwestiach związanych ze zróżnicowaną semiotycznie i funkcjonalnie komunikacją w przestrzeni miejskiej, w której to komunikacji kluczową rolę odgrywają znaki o stałym miejscu ekspozycji, takie jak szyldy czy tablice pamiątkowe, ale istotne okazują się też znaki pojawiające się okazjonalnie jak reklamy na samochodach jako na mobilnych elementach miejskiej rzeczywistości. Istotę koncepcji *linguistic landscape* Rodrigue Landry i Richard Y. Bourhis (1997) zdefiniowali następująco:

Język znaków na drogach publicznych, billboardów reklamowych, nazw ulic, nazw miejscowości, szyldów sklepów i znaków publicznych na budynkach rządowych składa się na krajobraz językowy danego terytorium, regionu lub aglomeracji miejskiej³. (tłum. M.M.)

W podobnym tonie ideę krajobrazów językowych wyjaśniają Luk Van Mensel, Mieke Vanderbroucke i Robert Blackwood (2016):

² Ponieważ praca nad artykułem zakończona została w połowie lutego 2022 roku, czyli przed wybuchem wojny w Ukrainie, w korpusie badawczym nie uwzględniono tekstów w języku ukraińskim, które wraz z kolejnymi falami ukraińskich uchodźców zaczęły pojawiać się w krajobrazie językowym Olecka. Należy jednak podkreślić, że krajobraz ten odnotował fakt przybycia ludności ukraińskiej i szybko zareagował na jej potrzeby komunikacyjne.

³ „The language of public road signs, advertising billboards, street names, place names, commercial shop signs and public signs on government buildings combines to form the linguistic landscape of a given territory, region, or urban agglomeration” (Landry i Bourhis 1997, 25).

Badanie krajobrazu językowego (LL) koncentruje się na reprezentacjach języka (języków) w przestrzeni publicznej. Obiektem badań może być każdy widoczny przejaw języka pisanego („znak”), jak również mogą być nimi interakcje ludzi z tymi znakami⁴. (tłum. M.M.)

Zwłaszcza w drugim z przytoczonych cytatów wyraźnie zaakcentowano znakowość przestrzeni miejskiej, czyli jej wymiar semiotyczny. Otwartość przestrzeni miejskiej na różne formy komunikacji powoduje, że na język, którym ze swoimi użytkownikami komunikuje się miasto, składa się złożony system językowych i pozajęzykowych elementów, które wzajemnie się kontekstualizując, budują określone znaczenia i pełnią różne funkcje. Tę różnorodność semiotyczną i semantyczną znaków obecnych w przestrzeniach miejskich akcentują w koncepcji *semiotic landscape* Adam Jaworski i Crispin Thurlow (2010):

Przyjmujemy zatem, że krajobraz semiotyczny oznacza, w najbardziej ogólnym sensie, każdą (publiczną) przestrzeń z widoczną inskrypcją wykonaną dzięki celowemu, ludzkiemu działaniu i nadawaniu znaczeń⁵. (tłum. M.M.)

Zróznicowanie semiotyczne krajobrazów językowych, będące efektem angażowania reprezentantów różnych systemów znaków w utekstowanie przestrzeni miejskiej, oznacza, że – podobnie jak w przestrzeni medialnej – także tutaj standardem komunikacyjnym stają się teksty multimodalne⁶. Jak podkreśla Roman Opiłowski (2020), wykorzystują one potencjał, jaki niesie ze sobą multimodalność, i realizują różne wzorce kreatywności komunikacyjnej, dzięki którym wzrasta efektywność ich oddziaływania na użytkowników przestrzeni miejskiej. Zróznicowanie semiotyczne krajobrazów językowych oraz fakt, że również w przestrzeni miejskiej istotną rolę w procesie tworzenia i przekazywania różnych typów komunikatów odgrywają media, są – zdaniem Ulricha Schmitza (2018) – podstawą do budowania koncepcji *media linguistic landscape*, która wskazuje na wielopoziomowe zaangażowanie mediów w komunikację w przestrzeni publicznej. Współcześnie wystarczy za pomocą smartfona aktywować tzw. kod QR, żeby z przestrzeni miejskiej przenieść się do przestrzeni wirtualnej, np. na stronę internetową, i uzyskać więcej informacji na temat miejsca, w którym obecnie się przebywa (por. Tophinke i Ziegler 2019, 305). To rozszerzenie przestrzeni rzeczywistego krajobrazu językowego o przestrzeń wirtualną stanowi argument przemawiający za użyciem terminu *virtual linguistic landscape* (Kellner 2021).

Wobec licznych punktów styecznych, które można wskazać między przestrzenią medialną i przestrzenią miejską, za zasadne – w analogii do tekstu medialnego – należy uznać posługiwanie się terminem *tekstu miejskiego* w odniesieniu do komunikatów, które:

⁴ „The study of the linguistic landscape (LL) focuses on the representations of language(s) in public space. Its object of research can be any visible display of written language (a „sign”) as well as people’s interactions with these signs” (Van Mensel i in. 2016, 423).

⁵ „We thus take semiotic landscape to mean, in the most general sense, any (public) space with visible inscription made through deliberate human intervention and meaning making” (Jaworski i Thurlow 2010, 2).

⁶ Multimodalność rozumiana jest za Stöcklem (2015, 115) jako „wzajemne występowanie i połączenie różnych systemów znaków na wielu płaszczyznach w tekście (np. semantyka, funkcja działania, itd.).

- występują w przestrzeni miejskiej i pełnią zadania, które ułatwiają funkcjonowanie miasta lub w mieście (*tekst przypisany do miasta*);
- są związane z miejscem, tzn. mają względnie stałe miejsce ekspozycji, a ich lokalność może wpływać na tekstualność (*tekst przypisany do miejsca*);
- zawierają elementy językowe, które mogą dzielić płaszczyznę z reprezentantami innych systemów znaków (*tekst semiotycznie zapisany*);
- pod względem strukturalnym i funkcjonalnym tworzą dającą się wyodrębnić całościową jednostkę komunikacyjną (*tekst strukturalnie i funkcjonalnie wyodrębniony*) (por. Makowska 2020, 119).

Praktyka komunikacyjna pokazuje, że teksty miejskie mogą mieć 1) różnych nadawców: instytucjonalnych (tzw. odgórne: znaki instytucji publicznych, znaki drogowe, tabliczki z nazwami ulic, ogłoszenia publiczne) lub prywatnych (tzw. oddolne: szyldy restauracji, sklepów i firm, ogłoszenia o pracy, ogłoszenia kupna-sprzedazy), 2) różny charakter: formalny lub nieformalny, 3) różną trwałość: teksty miejskie trwałe vs. teksty miejskie okazjonalne, 4) różną ekspozycję: teksty trwałe związane z miejscem vs. teksty mobilne, 5) różne funkcje.

Wśród funkcji tekstów miejskich można wyróżnić funkcje prymarne, czyli pierwotnie związane z organizacją przestrzeni miejskiej (jak informowanie, identyfikowanie, ułatwianie orientacji), oraz funkcje sekundarne, tj. ważne np. ze względów wizerunkowych (jak reklamowanie, budowanie wizerunku, prestiżu czy tożsamości miejskiej), ale nie niezbędne do tego, żeby miasto funkcjonowało sprawnie. Funkcje nakładające się są realizowane głównie przez tzw. teksty miejskie transgresywne, w przypadku których pojawienie się tekstu nieautoryzowanego powoduje zmianę charakteru i funkcji tekstu pierwotnego, a w rezultacie często czyni go prowokacyjnym (por. Makowska 2020, 120).

Tabela 1
Podział funkcji tekstów miejskich

FUNKCJE TEKSTÓW MIEJSKICH	
Funkcje prymarne:	Funkcje sekundarne:
informowanie	reklamowanie
identyfikowanie	budowanie wizerunku/prestiżu
ułatwianie orientacji w przestrzeni	budowanie tożsamości miejskiej poprzez upamiętnianie osób lub zdarzeń
nakazywanie/zakazywanie/ostrzeganie/instruowanie	apelowanie o pomoc (poszukiwanie, prośby o wsparcie)
określanie przeznaczenia	uświadamianie/edukowanie/propagowanie
objaśnianie sposobu użycia	dostarczanie rozrywki (np. tekst jako element gry miejskiej)
Funkcje nakładające się: powstałe w procesie dialogiczności w przestrzeni publicznej	

Źródło: Makowska 2020, 120.

Właśnie perspektywa funkcjonalna, pozwalająca definiować rodzaj tekstu poprzez odniesienie do funkcji pełnionej przez niego, posłużyła jako punkt wyjścia wielu klasyfikacji komunikatów współtworzących krajobrazy językowe. Tę perspektywę badawczą przyjmują m.in. Ron Scollon i Suzanne Wong Scollon (2003, 167), wyróżniający cztery typy dyskursów tworzonych przez cztery rodzaje znaków obecnych w przestrzeni miejskiej. Podczas gdy znaki infrastrukturalne (np. tabliczki z nazwami ulic) informują o formach organizacji przestrzeni miejskiej, znaki regulacyjne wskazują, jak należy się zachować (np. znaki drogowe) lub czego robić nie należy (np. tablica informująca o zakazie parkowania). Do znaków komercyjnych trzeba zaliczyć m.in. szyldy sklepowe czy reklamy. Z kolei wlepki czy graffiti to tzw. znaki transgresywne, pojawiające się w sposób nieautoryzowany w miejscach do tego nieprzeznaczonych. Zbliżoną perspektywę przyjmuje Peter Auer (2010, 290–294), koncentrujący się na piśmie jako na elemencie umożliwiającym terytorializację języka w przestrzeni publicznej i przez jego pryzmat dzielący znaki na te, które 1) nazywają i charakteryzują, 2) określają przynależność, 3) zalecają coś lub zakazują czegoś, 4) wskazują drogę oraz 5) upamiętniają lub napominają. Zorientowana funkcjonalnie klasyfikacja tekstów miejskich, oparta na analizie krajobrazu językowego Krakowa, pozwoliła – oprócz tekstów infrastrukturalnych, regulacyjnych, komercyjnych, komemoratywnych, artystycznych czy transgresywnych – wyróżnić także teksty instruujące, społecznie użyteczne oraz edukacyjne (Makowska 2020). Podczas gdy teksty instruujące uświadamiają użytkownika przestrzeni miejskiej, jak należy użyć określonego elementu tej przestrzeni (np. defibrylatora AED), teksty społecznie użyteczne to m.in. różnego rodzaju (drobne) ogłoszenia, zwykle pochodzące od indywidualnych nadawców, mające nieformalny charakter i nieszablonową strukturę. Z kolei teksty edukacyjne służą – tak ważnemu w przestrzeni publicznej – transferowi wiedzy np. z zakresu profilaktyki zdrowotnej. Właśnie w kontekście komunikatów służących transferowi wiedzy warto przywołać klasyfikację tekstów współtworzących tzw. *schoolscape*, czyli *krajobraz instytucji edukacyjnych*, autorstwa Jannisa Androutopoulosa i Franziski Kuhlee (2021). Po przeanalizowaniu krajobrazu językowego przestrzeni szkolnej jako przestrzeni publicznej autorzy wskazali siedem tzw. dyskursów funkcjonalnych, na które – oprócz tekstów infrastrukturalnych, regulacyjnych, komercyjnych, transgresywnych i komemoratywnych – składają się teksty artystyczne (np. prace uczniów) i dydaktyczne (np. plakaty wspomagające proces nauczania i uczenia się).

Aby efektywnie pełnić powyższe funkcje, teksty miejskie muszą nie tylko docierać do adresatów, lecz także być dla nich zrozumiałe. Wielojęzyczni użytkownicy miasta sprawiają, że komunikaty obecne w przestrzeni miejskiej stają się niejednorodne pod względem językowym. Analiza języka miasta nie może zatem pomijać wielojęzyczności tekstów go tworzących.

3. WIELOJĘZYCZNOŚĆ TEKSTU MIEJSKIEGO W UJĘCIU DYSKURSYWNYM

Spoleczności mówiące jednym językiem są rzadkością, jednojęzyczne państwa są jeszcze rzadsze⁷.

(Spolsky 1998, 51, tłum. M.M.)

Wielojęzyczność to złożone zjawisko społeczno-kulturowo-językowe, stanowiące jedno z kluczowych wyzwań komunikacyjnych Europy XXI wieku. Umiejętność czynnego lub biernego posługiwania się wieloma językami jest nieodzowna w komunikacji, która współcześnie coraz częściej przebiega w środowiskach wielokulturowych. Nie chodzi przy tym wyłącznie o możliwość bezpośredniej interakcji z osobami obcojęzycznymi, ale także o to, aby na co dzień swobodnie funkcjonować w przestrzeni publicznej, którą w dużym stopniu współtworzą komunikaty formułowane w językach innych niż ojczysty.

Na gruncie badawczym wielojęzyczność bywa rozpatrywana zarówno z perspektywy jednostki nabywającej kompetencje w zakresie komunikowania się w różnych językach, jak i z perspektywy grupy – w rozumieniu społecznym czy terytorialnym – w której skutek określonych procesów ekonomiczno-kulturowych dochodzi do rozłożonych w czasie zmian w ekosystemie językowym (Hult 2009, 91). W polskich badaniach wielojęzyczności długo dominowała *perspektywa glottodydaktyczna*, uznająca wielojęzyczność za zindywidualizowaną kompetencję uczącego się oraz przedmiot działań edukacyjnych i element organizacji procesu kształcenia językowego, mających na celu stworzenie optymalnych warunków dla efektywnej akwizycji języków obcych (Kucharczyk 2018; Pawlak 2016; Sopata 2013). Współcześnie, wraz z rozwojem badań z zakresu *linguistic landscape*, coraz większym zainteresowaniem cieszy się jednak także *perspektywa dyskursywna*, zgodnie z którą wielojęzyczność jest rozpatrywana jako jeden z wyznaczników komunikacji realizowanej w środowisku wyodrębnionym na podstawie kryteriów społecznych lub terytorialnych. To ujęcie należy uznać za kluczowe dla rozważań podjętych w tym artykule, ponieważ oznacza ono wyjście poza obszar kształcenia językowego i zwrócenie się w stronę dyskursu w przestrzeni publicznej.

O tym, jak złożonym i wieloaspektowym zjawiskiem jest wielojęzyczność, może świadczyć mnogość definicji tego pojęcia. Florian Coulmas (2017) przytacza 20 definicji wielojęzyczności i przyporządkowuje je czterem grupom, opisującym wielojęzyczność z perspektywy 1) zdolności jednostki, 2) podejmowanych przez nią działań, 3) przyjętej postawy i stojącej za nią ideologii oraz 4) jako przedmiot rozważań teoretycznych. Za kluczowe z perspektywy tematyki artykułu należy uznać definicje przypisane do grupy trzeciej i opisujące to zjawisko w kontekście ludzkich postaw. Definicja zaproponowana przez Chandera J. Daswaniego (2001) brzmi:

⁷ „Monolingual speech communities are rare, monolingual countries are even rarer” (Spolsky 1998, 51).

wielojęzyczność to pozytywne nastawienie do języka innego niż ojczysty i gotowość do współpracy z osobami posługującymi się innymi językami w danej społeczności (tłum. M.M.)⁸.

Ten sposób definiowania wielojęzyczności może z powodzeniem znaleźć zastosowanie w badaniach krajobrazów językowych. Podkreśla się tu zarówno pozytywne nastawienie do języków innych niż język ojczysty, jak i gotowość do współpracy z osobami nimi się posługującymi. Pojawienie się komunikatów wielojęzycznych w przestrzeni publicznej jest niczym innym jak wyrazem obu stanów wskazanych przez Daswaniego: życzliwości wobec osób obcojęzycznych oraz chęci współpracy z nimi w celu realizacji ich potrzeb komunikacyjnych w środowisku językowo dla nich obcym.

Przemiany zachodzące w krajobrazach językowych na całym świecie i powiązane z wielojęzycznością są tematem wielu publikacji naukowych⁹. Także polscy badacze podejmują ten temat. Właśnie pejzaż językowy stanowi – zdaniem Bogumiły Góral (2011) – ten aspekt przestrzeni miejskiej, który jak barometr rejestruje przemiany kluczowe dla danej społeczności, w tym te dotyczące pojawienia się osób obcojęzycznych i konieczności zaspokojenia ich potrzeb komunikacyjnych w środowisku językowo dla nich obcym. Fakt, że w danym pejzażu językowym reprezentowany jest język mniejszości, wpływa na podwyższenie jego statusu, a tym samym na wzrost poczucia tożsamości grupy społecznej, która nim się posługuje. Pejzaż jest traktowany jako przestrzeń, w której na różnych poziomach kształtuje się tożsamość językowa, kulturowa i społeczna. Bywa, że rejestruje on przejawy konfliktów o podłożu społeczno-językowym, do których dochodzi, gdy np. ktoś wyraża dezaprobatę dla języka użytego w danym tekście miejskim. Można mu jednak również przypisać ważną funkcję proedukacyjną, gdyż „język, który pojawia się na znakach, może wpłynąć na zmianę zachowań językowych, np. widząc język angielski, społeczeństwo może zacząć go częściej używać” (Góral 2011, 44), ponieważ postrzega się go jako język międzynarodowy, kojarzący się z nowoczesnością i prestiżem.

Zdaniem Adama Bobryka (2019), badającego języki stosowane w nazewnictwie ulic wielokulturowego Wilna, wielojęzyczność przestrzeni miejskiej stanowi element oddziaływania na pamięć społeczną w celu dokonywania zmian tożsamości. Włączenie języka mniejszości do nazewnictwa ulic pomaga w budowaniu wizerunku miasta jako ośrodka otwartego, tolerancyjnego i odgrywającego ważną rolę w relacjach międzynarodowych, co staje się szczególnie ważne w przypadku miast przygranicznych. Wielojęzyczność tekstów miejskich stanowi odwołanie do wielokulturowości miasta w perspektywie historycznej, ale także podkreśla znaczenie środowisk mniejszościowych obecnych w nim współcześnie i ukazuje przestrzeń ich kulturowego współistnienia. Służy też ukazaniu różnorodności, propagowaniu tolerancji oraz budowaniu wspólnoty w wielokulturowym mieście (por. Bobryk 2019, 66).

⁸ „Multilingualism is a positive attitude towards languages other than your mother tongue, and willingness to communicate with speakers of other languages spoken in your community” (Daswani 2001, cyt. za: Coulmas 2017, 56).

⁹ Por. m.in. Ben-Rafael i Ben-Rafael 2015; Blackwood 2015, 2018; Spolsky 2020.

Anna Karmowska (2019) podejmuje w swoich badaniach problem wielojęzyczności polsko-czeskiego pogranicza jako strefy zetknięcia się i przenikania różnych narodów, grup etnicznych, kultur i języków. Podkreśla, że zarówno zmienne konfiguracje, jak i hierarchia języków użytych w przestrzeni miejskiej świadczą o procesach historycznych, ale też obrazują zmiany dokonujące się współcześnie w strukturze danej społeczności. Autorka szczegółowo omawia różne konfiguracje języków występujących na badanym terenie i zauważa, że nawet jeśli językiem dominującym jest *lingua materna*, to zawsze towarzyszą mu inne języki, których konfiguracje odzwierciedlają historyczne zaszczości i społeczną dynamikę polsko-czeskiego pogranicza. Karmowska podkreśla silną reprezentację języka niemieckiego jako regionalnej *lingua franca* – zauważa, że w analizowanych przestrzeniach miejskich występuje on z niemal równie wysoką frekwencją co *lingua franca* współczesności, czyli angielszczyzna, której obecność wynika m.in. z turystycznych aspiracji tego pogranicza.

Temat typologii wielojęzyczności podejmuje w swoich badaniach Julia Murrmann (2014), która wśród przyczyn wielojęzyczności wymienia m.in. globalizację, funkcjonowanie w społeczeństwie wieloetnicznym, państwową politykę wielojęzyczności czy uwarunkowania geograficzne. Autorka opisuje wielojęzyczność także poprzez wskazanie pozytywnych i negatywnych zjawisk towarzyszących kompetencjom językowym zarówno w sensie czysto językowym, jak i w społecznym. Podczas gdy doświadczenia negatywne dotyczą głównie niesatysfakcjonujących efektów nauki kolejnych języków obcych, liczne i wielorakie pozytywy są odnotowane w sferze społecznej, a należą do nich m.in. zwielokrotniony dostęp do informacji, inny wymiar interakcji społecznych, pozytywny wizerunek wielojęzycznej jednostki w społeczeństwie czy posiadanie kompetencji będących źródłem prestiżu społecznego i osobistej satysfakcji. Wszystkie one mogą być wzmacniane dzięki obecności wielojęzyczności w krajobrazach językowych małych i dużych miast.

W poniższej analizie krajobrazu językowego Olecka uwaga zostanie skupiona na tym, jaki status ma wielojęzyczność w krajobrazie językowym tego małego miasta, jakie przybiera w nim formy i w jakich typach dyskursów funkcjonalnych dominuje.

4. WIELOJĘZYCZNOŚĆ KRAJOBRAZU JĘZYKOWEGO OLECKA – ANALIZA KORPUSU

Celem analizy podejmującej problem wielojęzyczności krajobrazu językowego małego miasta jest stwierdzenie, czy 1) w oleckim krajobrazie językowym występują teksty wielojęzyczne, a jeśli tak, to w jaki sposób, tzn. w jakich konfiguracjach językowych ta wielojęzyczność się przejawia, oraz 2) jakie wielojęzyczne dyskursy funkcjonalne dominują w tym krajobrazie. Ze względu na różnorodność semiotyczną przestrzeni miejskiej w kontekście struktury tekstów miejskich uwaga zostanie poświęcona także temu, czy multimodalność może wspierać recepcję komunikatu wielojęzycznego.

Materiał badawczy gromadzono w lipcu i sierpniu 2021 roku, czyli w szczycie sezonu turystycznego, gdy miasto odwiedza najwięcej turystów. Tego materiału poszukiwano w najbardziej uczęszczanych częściach Olecka, tzn. w centrum oraz w części

sportowo-rekreacyjnej, w których łącznie zlokalizowano i utrwalono w postaci fotografii 26 wielojęzycznych tekstów miejskich. Aby stać się obiektem analizy, tekst musiał mieć charakter wielojęzyczny, tzn. zawierać elementy językowe pochodzące przynajmniej z dwóch języków. Wśród 26 podlegających analizie tekstów są takie, w których wykorzystano następujące języki: 1) polski jako język miejsca, 2) angielski jako współczesna *lingua franca*, 3) niemiecki jako język nawiązujący do przeszłości miasta oraz 4) ukraiński jako język pracowników ze Wschodu, obecnie przybywających do Olecka. Szczegółowo omówione zostaną przykłady wielojęzycznych tekstów miejskich uznane za najbardziej reprezentatywne dla danej kategorii. Analiza korpusu pozwoliła na wyodrębnienie siedmiu rodzajów dyskursów funkcjonalnych, tworzonych przez następujące typy wielojęzycznych tekstów miejskich.

4.1. Wielojęzyczne teksty miejskie infrastrukturalne

We współczesnym krajobrazie językowym Olecka stwierdzono obecność nielicznych wielojęzycznych tekstów miejskich infrastrukturalnych, co zaskakuje, ponieważ miasto jest reklamowane jako turystyczne. Przykład takiego komunikatu to tekst umieszczony w punkcie informacji turystycznej (fot. 1), pochodzący od instytucjonalnego nadawcy. Uwagę zwraca hierarchia języków w nim zastosowanych: w górnej części umieszczono komunikat w języku polskim, natomiast w dolnej – w języku angielskim. Widać zatem wyraźną dominację języka miejsca (polskiego) nad współczesną *lingua franca*, czyli angielskim. Może to być sygnał, że Olecko jako miasto turystyczne kieruje ofertę głównie do odbiorców polskojęzycznych, a nie obcojęzycznych.

Fot. 1. Tekst miejski w punkcie informacji turystycznej w Olecku.
Źródło: fot. własna.

4.2. Wielojęzyczne teksty miejskie regulacyjne

Kategoria wielojęzycznych tekstów miejskich regulacyjnych ma swoich reprezentantów w krajobrazie językowym Olecka, jednak teksty tego typu można spotkać głównie w okolicach prywatnych posesji, a zatem pochodzą od nadawców prywatnych. W przykładzie zaprezentowanym na fot. 2 nadawca operuje dwoma językami, tj. dominującym wizualnie językiem polskim jako językiem miejsca i angielskim jako współczesną *lingua franca*. Ważnym aspektem tego komunikatu jest element wizualny umieszczony w centralnej części znaku i uświadamiający konsekwencje zaparkowania w miejscu niedozwolonym. Przekaz w języku polskim dodatkowo wzmocniono dzięki użyciu koloru czerwonego, który oddziałuje perswazyjnie i dominuje wizualnie nad kolorem czarnym, zastosowanym w części anglojęzycznej.

Fot. 2. Tekst miejski regulacyjny.
Źródło: fot. własna.

4.3. Wielojęzyczne teksty miejskie komercyjne

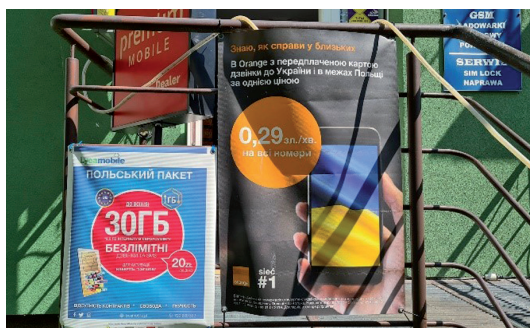
Kategorię najliczniej reprezentowaną i wykazującą największe zróżnicowania językowe stanowią teksty miejskie komercyjne. Pochodzą one od prywatnych nadawców i służą celom komercyjnym. Pierwszy z nich to szyld umieszczony na prywatnym pensjonacie (fot. 3).

Fot. 3. Tekst miejski komercyjny Pension.
Źródło: fot. własna.

Nadawca wykorzystał dwa języki, tj. niemiecki i polski. W języku niemieckim zaprezentowane zostały nazwa miejsca, tj. *Pension*, oraz informacja, którą nadawca uznał za szczególnie ważną z punktu widzenia klienta, tzn. fakt, że właściciele komunikują się w języku niemieckim (*wir* – tekst przypisany do miejsca i identyfikujący nadawcę – właściciela pensjonatu). Uwagę zwraca także hierarchia użytych języków: niemiecki przed/nad polskim, co może wskazywać, że oferta jest skierowana głównie do klientów niemieckojęzycznych. W celu podkreślenia otwarcia na gości niemieckojęzycznych użyto w nazwie własnej – na poziomie mikrotypograficznym – charakterystycznej czcionki, nawiązującej do neogotyku.

Na fot. 4 zaprezentowano reklamy telefonii komórkowej oraz internetu, adresowane do obywateli Ukrainy pracujących w Olecku. Przedstawione teksty operują wyłącznie językiem ukraińskim, ale ponieważ umieszczono je w bezpośrednim sąsiedztwie szyldów polskojęzycznych, należy je traktować jako niestandardowy przykład wielojęzycznych tekstów miejskich: tekst obcojęzyczny (jęz. ukraiński) w środowisku języka miejsca (jęz. polski). Uwagę odbiorcy przykuwają barwy narodowe Ukrainy użyte jako tapeta telefonu prezentowanego na plakacie. Obraz służy więc jako swoista podpowiedź, że oferta jest adresowana do osób, którym zależy na korzystnym cenowo kontakcie telefonicznym i internetowym z Ukrainą.

Fot. 4. Tekst miejski komercyjny (reklama telefonii oraz internetu).

Źródło: fot. własna.

Na potrzeby szyldu sklepu z odzieżą męską (fot. 5) użyto dwóch języków, tj. angielskiego (*prestige*) oraz polskiego (*męski*), w wyniku czego powstała kombinacja, którą można odczytać jako *prestiz męski*. Zastosowana hierarchia wskazuje na dominację języka angielskiego jako języka globalnego, kojarzonego z tym, co światowe, eleganckie i nobilitujące.

Fot. 5. Tekst miejski komercyjny (szyld sklepowy).
Źródło: fot. własna.

4.4. Wielojęzyczne teksty miejskie komemoratywne

Bardzo interesującą grupę wielojęzycznych tekstów miejskich stanowią teksty komemoratywne. Pochodzą one od nadawcy instytucjonalnego (miasto) i służą upamiętnieniu osób lub wydarzeń ważnych dla Olecka. Pierwszy z nich (fot. 6) to wyraz upamiętnienia Zbigniewa Herberta, poety, oraz Feliksa Jordana-Lubierzyńskiego, pierwszego powojennego burmistrza Olecka. W tekście użyto trzech języków: polskiego jako języka miejsca, angielskiego jako współczesnej *lingua franca* oraz niemieckiego jako języka turystów, którzy szczególnie chętnie i licznie odwiedzają miasto¹⁰. Posłużenie się trzema językami dowodzi, że nadawcy zależy na dotarciu do szerokiego grona odbiorców, a zwłaszcza do osób niemieckojęzycznych, zainteresowanych historią tego miejsca. Zastosowany tu kod QR umożliwia przeniesienie się do przestrzeni wirtualnej i uzyskanie dalszych informacji na temat postaci upamiętnionych w tym tekście miejskim.

¹⁰ Przyczyn tego stanu rzeczy należy upatrywać w przeszłości Olecka, które jako część Prus Wschodnich było zamieszkane w dużej części przez ludność niemieckojęzyczną. Zarówno sami wysiedleńcy, jak i ich potomkowie chętnie odwiedzali i odwiedzają Olecko. Teksty w języku niemieckim mogą więc stanowić swoiste nawiązanie do złożonej przeszłości miasta, która jest źródłem tak dużej popularności Olecka akurat wśród turystów niemieckojęzycznych.

Fot. 6. Tekst miejski komemoratywny.
Źródło: fot. własna.

4.5. Wielojęzyczne teksty miejskie edukacyjne

Tekst miejski prezentowany na fot. 7 pełni funkcję proedukacyjną. Nadawca – Oleckie Stowarzyszenie Aktywnych „Zamek” – od lat popularyzuje wiedzę o mieście i jego przeszłości. Tablica tu zaprezentowana informuje w językach polskim, angielskim i niemieckim nie tylko o tym, jakie miejsca w Olecku warto odwiedzić, lecz także o tym, kiedy one powstały i jaką funkcję pełniły pierwotnie. Komunikat ma charakter multimodalny, a zdjęcia w nim użyte stanowią wizualny kontekst dla przekazu wielojęzycznego, pozwalający na szybką identyfikację danego obiektu w przestrzeni miejskiej.

Fot. 7. Tekst miejski edukacyjny.
Źródło: fot. własna.

4.6. Wielojęzyczne teksty miejskie pandemiczne

W przestrzeni miejskiej Olecka dało się zauważyć także teksty wielojęzyczne nawiązujące do pandemii koronawirusa. Tekst zaprezentowany na fot. 8 ma charakter multimodalny, ponieważ oprócz elementów językowych, pochodzących z dwóch języków (polskiego

i angielskiego), zawiera też element ikoniczny (maska). Przekaz w języku obcym – angielskim – umieszczono jako trzeci, po materiale ikonicznym i tekście polskojęzycznym, więc jego ranga jest niższa. Dodatkowo w tekście polskojęzycznym zastosowano wytłuszczenie, przez co bardziej rzuca się on w oczy niż tekst anglojęzyczny.

Fot. 8. Tekst miejski pandemiczny (sklep).
Źródło: fot. własna.

4.7. Wielojęzyczne teksty miejskie indywidualne

Ostatni z prezentowanych wielojęzycznych tekstów miejskich umieszczono na budynku Oleckiego Klubu Wodnego (fot. 9). Sformułowano go aż w pięciu językach: polskim jako języku miejsca (dominacja wizualna) oraz angielskim, niemieckim, francuskim i rosyjskim, a jego adresatami stało się dziewięć podmiotów, których logo umieszczono w dolnej części plaszki. Przekaz jest budowany multimodalnie. W tym tekście – oprócz jego bogatej wielojęzyczności – uwagę zwraca fakt, że nadawcę (OKW) można zidentyfikować na podstawie logo oraz miejsca ekspozycji (siedziba OKW, tekst przypisany do miejsca). Dzięki tym dwóm elementom adresat wie, kto kryje się pod formą czasownikową *dziękujemy*. Indywidualny charakter tego tekstu wynika z tego, że ma on konkretnego, indywidualnego nadawcę i dziewięciu konkretnych, indywidualnych adresatów (oprócz publicznego odbiorcy, czyli użytkowników tej przestrzeni miejskiej).

Fot. 9. Tekst miejski indywidualny.
Źródło: fot. własna.

WNIOSKI

Zgodnie z koncepcją *linguistic landscape* w przestrzeni miejskiej jak w soczewce skupia się to, czym żyło i żyje dane miasto. Teksty miejskie dokumentują przeszłość miasta, ale także pozwalają wyczuć jego aktualny puls i rejestrują sygnały zachodzących tam przemian społeczno-kulturowych. Dotyczy to wszystkich miast, bez względu na ich wielkość. Jednak to w małych miastach najwyraźniej widać zmiany, jakie pod wpływem różnych czynników stopniowo dokonują się w ich krajobrazach językowych.

W krajobrazie językowym Olecka można odnaleźć ślady wielojęzyczności, chociaż z pewnością nie są one tak liczne jak w dużych miastach. Analiza współczesnego krajobrazu językowego Olecka wykazała, że w odniesieniu do tekstów wielojęzycznych jest w nim reprezentowanych siedem dyskursów funkcjonalnych: infrastrukturalny, regulacyjny, komercyjny, komemoratywny, edukacyjny, pandemiczny oraz indywidualny. Najsilniejszą reprezentację mają dyskursy komemoratywny i komercyjny. W obu przypadkach dominują dwa języki obce: niemiecki jako język nawiązujący do przeszłości Olecka i popularny wśród turystów oraz angielski jako współczesna *lingua franca*. Wart odnotowania jest fakt, że wraz z przybyciem pracowników z Ukrainy pojawiły się w krajobrazie językowym Olecka teksty miejskie w języku ukraińskim. To znak, że krajobraz językowy zarejestrował zmianę w strukturze społeczności Olecka, a potrzeby komunikacyjne użytkowników tego języka zostały dostrzeżone. Uwagę zwraca również wykorzystanie języka niemieckiego, zarówno w dyskursie komemoratywnym, jak i w komercyjnym. Widać, że to osoby niemieckojęzyczne są postrzegane przez lokalną społeczność jako szczególnie atrakcyjni turyści, których Olecko próbuje pozyskać poprzez komunikowanie się w ich języku. Z kolei pojawienie się wielojęzycznych tekstów miejskich pandemicznych dowodzi, że krajobraz językowy Olecka żywo i elastycznie reaguje na wyzwania codzienności. Analiza korpusu pozwoliła stwierdzić, że w Olecku w zasadzie nieobecne są wielojęzyczne teksty infrastrukturalne i regulacyjne. W kontekście aspiracji turystycznych miasta jest to z pewnością brak zauważalny i odczuwalny. W podsumowaniu można stwierdzić, że wielojęzyczne teksty miejskie Olecka realizują niemal wyłącznie funkcje sekundarne (reklamowanie, budowanie prestiżu, budowanie tożsamości, upamiętnianie), natomiast w zasadzie nie są angażowane do spełniania funkcji prymarnych, związanych z organizacją przestrzeni tego małego miasta. W niektórych z analizowanych tekstów wsparciem dla polsko- lub obcojęzycznego komunikatu bywają elementy pozajęzykowe (obraz, kolor, typografia).

BIBLIOGRAFIA

- Androutsopoulos, J., i F. Kuhlee. 2021. „Die Sprachlandschaft des schulischen Raums. Ein diskursfunktionaler Ansatz für linguistische Schoolscape-Forschung am Beispiel eines Hamburger Gymnasiums”. *Zeitschrift für Angewandte Linguistik* 75: 195–243.

- Auer, P. 2010. „Sprachliche Landschaften”. W *Sprache intermedial: Stimme und Schrift, Bild und Ton*, red. A. Deppermann, i A. Linke. Berlin, New York: De Gruyter, 271–298.
- Barthes, R. 1986. „Semiology and the Urban”. W *The City and the Sign: An Introduction to Urban Semiotics*, red. M. Gottdiener, i A. Ph. Lagopoulos. New York: Columbia University Press, 87–98.
- Blackwood, R. 2015. „LL Explorations and Methodological Challenges: Analysing France’s Regional Languages”. *Linguistic Landscape* 1(1–2): 38–53.
- Blackwood, R. 2018. „Language, Images, and Paris Orly Airport on Instagram: Multilingual Approaches to Identity and Self-representation on Social Media”. *International Journal of Multilingualism* 16(1): 7–24.
- Ben-Rafael, E., i M. Ben-Rafael. 2015. „Linguistic Landscapes in an Era of Multiple Globalizations”. *Linguistic Landscape* 1(1–2): 19–37.
- Bobyryk, A. 2019. „Wielojęzyczność w nazewnictwie ulic w aspekcie wielokulturowości dużego miasta. Przykład Wilna”. https://repozytorium.uwb.edu.pl/jspui/bitstream/11320/10709/1/A_Bobyryk_Wielojezycznosc_w_nazewnictwie_ulic.pdf (15 lutego 2022).
- Coulmas, F. 2017. *An Introduction to Multilingualism. Language in a Changing World*. Oxford: Oxford University Press.
- Daswani, C.J., red. 2001. *Language Education in Multilingual India*. New Delhi: UNESCO.
- Góral, B. 2011. „Czym jest pejzaż językowy (*linguistic landscape*)”. *Investigationes Linguisticae* 24: 41–60.
- Greimas, A.J. 1970. „Sémantique, sémiotique et sémiologie”. W *Sign, Language, Culture*, red. A.J. Greimas, R. Jakobson, M.R. Mayenowa, i S.K. Saujman. Paris, The Hague: Mouton, 13–27.
- Hult, F. 2009. „Language Ecology and Linguistic Landscape Analysis”. W *Linguistic Landscape: Expanding the Scenery*, red. E. Shohamy, i D. Gorter. New York: Routledge, 88–103.
- Jaworski, A., i C. Thurlow. 2010. „Introducing Semiotic Landscapes”. W *Semiotic Landscapes: Language, Image, Space*, red. A. Jaworski, i C. Thurlow. London, New York: Continuum, 1–40.
- Karmowska, A. 2019. „Krajobraz językowy polsko-czeskiego pogranicza jako przestrzeń dyskursu wielojęzyczności – analiza tablic informacyjnych z sektora publicznego”. *Acta Universitatis Lodziensis* 53: 55–66.
- Kellner, K. 2021. „Linguistic Bodyscapes – eine Erweiterung des Forschungshorizonts von Linguistic Landscapes?”. *Sprachreport* 37 (4): 20–28.
- Kucharczyk, R. 2018. *Nauczanie języków obcych a dydaktyka wielojęzyczności (na przykładzie francuskiego jako drugiego języka obcego)*. Lublin: Werset.
- Landry, R., i R. Bourhis. 1997. „Linguistic Landscape and Ethnolinguistic Vitality: An Empirical Study”. *Journal of Language and Social Psychology* 16 (1): 23–49.
- Makowska, M. 2020. „Utekstowiona przestrzeń miejska w świetle badań mediolingwistycznych”. *Socjolingwistyka* 34: 113–130.
- Murrmann, J. 2014. „Wielojęzyczność jako źródło cierpień? Pozytywy i negatywy rozbudowanych kompetencji językowych z perspektywy społecznej i lingwistycznej”. *Socjolingwistyka* 28: 29–47.
- Opilowski, R. 2020. „Muster der kommunikativen Kreativität im urbanen Raum. Eine multimodale Perspektive”. W *Text- und Diskurswelten in der massenmedialen Kommunikation*, red. M. Cieszkowski, i J. Pociask. Berlin: Peter Lang, 199–220.
- Pawlak, M. 2016. „Wielojęzyczność i międzykulturowość w polskim kontekście edukacyjnym – realistyczne cele czy mity edukacyjne?”. *Neofilolog* 46 (2): 153–172.
- Schmitz, U. 2018. „Media Linguistic Landscapes”. *Journal für Medienlinguistik* 1 (1): 1–34.

- Scollon R., i S.W. Scollon. 2003. *Discourses in Place: Language in the Material World*. London, New York: Routledge.
- Sopata, A. 2013. „Dwujęzyczność, trójjęzyczność, wielojęzyczność: podobieństwa i różnice”. W *Scripta manent res novae*, red. S. Puppel, i T. Tomaszkievicz. Poznań. Wydawnictwo Naukowe UAM, 399–408.
- Spolsky, B. 1998. *Sociolinguistics*. Oxford: Oxford University Press.
- Spolsky, B. 2020. „Linguistic Landscape”. *Linguistic Landscape* 6(1): 2–15.
- Stöckl, H. 2015. „Czytanie tekstów językowo-obrazowych? Elementy kompetencji podstawowej”. tłum. J. Pociask. W *Lingwistyka mediów. Antologia tłumaczeń*, red. R. Opiłowski, J. Jarosz, i P. Staniewski. Wrocław, Dresden: ATUT, Neisse Verlag, 113–137.
- Tophinke, D., i E. Ziegler. 2019. „Einleitung: Die Stadt als öffentlicher Kommunikationsraum”. *Zeitschrift für Germanistische Linguistik* 47(2): 293–312.
- Van Mensel, L., M. Vanderbroucke, i R. Blackwood. 2016. „Linguistic Landscape”. W *The Oxford Handbook of Language and Society*, red. O. Garcia, M. Spotti, i N. Flores. Oxford: Oxford University Press, 423–450.
- Wallis, A. 1979. *Informacja i gwar*. Warszawa: Państwowy Instytut Wydawniczy.

Multilingualism as an Element of the Linguistic Landscape of a Small Town as Exemplified by Olecko

Keywords: linguistic landscape, urban text, multilingualism.

ABSTRACT

Multilingualism plays an increasingly important role in the linguistic landscapes of contemporary cities. The city speaks not the language, but the languages of its permanent and temporary users. From a communicative perspective, the city becomes a linguistic melting pot in which the linguistic needs of a given community manifest themselves, but which also realises and generates these needs. Hence the great research interest in various aspects of the contextualisation of contemporary urban space. In this article from the field of the ‘linguistic landscape’ the description of multilingualism as an element of the linguistic landscape of a small city is undertaken. The research method applied to the corpus of urban texts from Olecko in Mazury Garbate is based on the analysis of functional discourses. It takes into account the types of languages used in urban texts, as well as the (multimodal) structure of the messages and the functions they perform. The analysis of the corpus, which consists of 26 multilingual urban texts located in the centre of Olecko and its recreational and sports area, resulted in the identification of seven functional discourses characteristic of multilingual urban texts occurring in a small town (infrastructural, regulatory, commercial, commemorative, pandemic, educational, and individual). The analysis showed that multilingual commercial and commemorative urban texts – which use Polish, English and German – have the strongest representation. Multilingual infrastructural and regulatory urban texts, on the other hand, are almost unrepresented in Olecko’s linguistic landscape, which is surprising given that Olecko advertises itself as a tourist town. Multilingual urban texts mostly perform secondary functions, related, for example, to the construction of prestige and identity, while there is a lack of texts performing primary functions, related to the organisation of space.